

Sprekend Humanisme

Uitwerking van het interview met :

H.J.J. (Harry) Lips (1913-1996)

Datum : 1981

Lokatie : Onbekend

Onderwerp(en) :

- Humanistisch Geestelijke Verzorging (HGV) in de Krijgsmacht (1964-1973)
- Doelstelling humanistisch geestelijke verzorging
- Betekenis doelstelling naar de instelling: de krijgsmacht
 - Aan geestelijk verzorgers geen eisen van instemming met of verwerping van doeleinden van de organisaties
 - Trouw aan de mens, niet aan de krijgsmacht
 - Twee belangrijke gronden:
 - Humanisme als zodanig en het Humanistisch Verbond doet geen duidelijke uitspraken over de bedoelingen van instituten. Je kunt niet zeggen dat het Humanistisch Verbond voor of tegen de krijgsmacht is
 - Geestelijke verzorging betekent voor hem begeleiden van iemand naar zijn eigen mening.
- De persoonlijke mening van geestelijke verzorgers: Plaats en betekenis en concreet gebruik naar cliënten en naar de krijgsmacht
- Conflicten van de Humanistisch Geestelijk Verzorgers in de Krijgsmacht intern en extern
 - Weinig interne conflicten
 - Grote externe conflicten Humanistisch Geestelijke Verzorging (HGV) met de krijgsmacht
 - Conflict over de vrije haardracht: de affaire Wehrmann
 - Conflict over de vrije meningsuiting: de affaire Dona / Schul
 - Grote manifestatie in Amersfoort
 - Toespraak hoofdredacteur Lips
 - Reactie generaal Meijnderts op Open brieven
 - Conflict met de groetplicht
 - Geschillen met staatsecretaris van defensie Van Es
 - Geschillen met commandant 1ste legerkorps generaal Meijnderts
 - Open discussies en het gebruik van Open brieven
 - Leidden de geschillen tot meer voorzichtigheid?

- Leidden de geschillen tot polarisatie?
- Samenwerking met de krijgsmacht betekent dat het opgeven van een eigen identiteit?
 - Visie op samenwerking
 - Belang van duidelijke scherpe mening en het goed overbrengen van je opvattingen
- Humanistisch Geestelijke Verzorging (HGV) en de structuur van de krijgsmacht: visie en houding tegenover de structuur
 - De HGV bemoeit zich met de mens, niet met de structuur
 - Maar als de structuur die mens zodanig bedreigt dan dient de HGV in het geweer te komen. De Humanistisch Geestelijke Verzorgers zullen duidelijk moeten maken waar de structuur van de strijdkrachten voor de mens meer bedreigend is dan beslist noodzakelijk is.
 - Strijdkrachten zijn sowieso mensbedreigend
 - Humanistisch Geestelijke Verzorging en de nucleaire dreiging
 - Cruciale vraag voor de mensheid: mag de mens plaatsnemen in structuren die een nucleaire oorlog heel dicht bij zouden kunnen brengen. Pleidooi tot heroverweging van de positie van de mens in de krijgsmacht
 - Pleidooi voor heroverweging positie van de HGV in de krijgsmacht
 - Geen bezwaar tegen pacifistische ideeën maar wel dat de Humanistisch Geestelijke Verzorging (HGV) pacifistisch zou worden.

Duur interview : 45:38 (min/sec)

Naam / functie interviewer(s) : Onbekend

Kader/context : Onbekend

Niveau van uitwerking : Indicatief (globaal. Tijd/onderwerp + kernzin(nen) en evt. opmerking)

Drager : Gedigitaliseerde opname van een geluidscassetteband WAV bestand
WAV- 152 A.

Datum uitwerking : 26-06-2014

Uitgewerkt door : Paul Baken

Respondent : **H.J.J. (Harry) Lips (1913-1996)**

Aanvankelijk was Lips wethouder voor onder meer onderwijs in Amersfoort. Lips, lid van het Humanistisch Verbond vanaf het eerste uur, behoorde tot de generatie humanisten die in woord en geschrift uiting gaven aan hun serieuze humanistische levensbeschouwing. In 1947 werd hij lid van het Bureau Zomerwerk. Sinds 1948 was hij bij het Humanistisch Verbond in dienst als organisatieleider. Van 1947-1950 was hij lid van de commissie Humanisme en opvoeding. Van 1949 tot 1950 was hij voorzitter van het Buitenkerkelijk Bureau voor Pleegkinderen. Van 1948 tot 1953 was Harry Lips vertegenwoordiger van het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond in de Humanistische Jongerengemeenschap. Op 01-07-1953

werd hij geestelijk verzorger bij het Thuisfront. Vanaf september 1954 was hij oprichter en mederedactielid van het maandblad *Zó* voor soldaten dat tot juni/juli 1955 verscheen. Later schreef Lips veel in het blad *Ego* dat vanaf 1962 werd uitgegeven vanuit het Thuisfront.

Vanaf 01-02-1962 tot begin 1964 was hij docent Praktische Vorming bij het Humanistisch Opleidings Centrum.

Harry Lips was vanaf het begin vanaf 01-03-1964 tot aan zijn pensionering op 01-11-1973 was hij de eerste hoofdraadsman bij de dienst Humanistisch Geestelijke Verzorging Krijgsmacht.

Hij werd opgevolgd door Zoetebier. Op 3 december 1996 overleed Lips te Hardenberg.

De dienst Humanistisch Geestelijke Verzorging bij de krijgsmacht (HGV krijgsmacht):

komt voort uit het Humanistisch Thuisfront, dat werd opgericht in 1948 door de PvdA, Humanitas en het Humanistisch Verbond (HV). Het Thuisfront bood humanistisch vormingswerk voor buitenkerkelijke militairen. Dit gebeurde aanvankelijk buiten de kazernepoorten; tot in de jaren zestig van de twintigste eeuw was er binnen de Nederlandse strijdkrachten geen voorziening voor hen die zich uit principe niet wilden wenden tot de protestantse, rooms-katholieke of joodse geestelijk raadsliden.

Sinds 1964 is het Humanistisch Verbond verantwoordelijk voor de geestelijke verzorging van buitenkerkelijke militairen. In februari van het jaar 1967, na ruim een decennium politieke strijd en een proefperiode van drie jaar, werd de heer H.J.J. Lips door de overheid aangesteld als de eerste hoofdraadsman van de dienst Humanistisch Geestelijke Verzorging bij de krijgsmacht. Enkele maanden later traden de eerste vier humanistische raadsliden in dienst.

Teller: min./sec.	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
00:00 00:22	Visie op doelstelling Geestelijke verzorging: Geestelijke verzorging voltrekt zich op mensen en niet op het gebied van instituten of doeleinden van die instituten.	Citaat uit het laatste artikel uit het blad <i>Ego</i> van H. Lips bij diens afscheid.
00:46 00:55 01:17	Twee belangrijke gronden: 1. Humanisme als zodanig en het Humanistisch Verbond doet geen duidelijke uitspraken over de bedoelingen van instituten. Je kunt niet zeggen dat het Humanistisch Verbond voor of tegen de krijgsmacht is 2. Geestelijke verzorging betekent voor hem begeleiden van iemand naar zijn eigen mening.	Aan geestelijk verzorgers dienen daarom geen eisen van instemming met of verwerping van doeleinden van de krijgsmacht gesteld te worden. Als je mensen begeleid vanuit een oordeel of zelfs vooroordeel over bedoelingen en instituten dan sta je juist de man in de weg bij datgene wat je zou moeten beogen, namelijk het vormen van zijn eigen mening.
01:57		De persoonlijke mening van de geestelijk verzorgers is geen uitgangspunt bij de Geestelijke verzorging in de Krijgsmacht of elders.
02:07		Dat betekent niet dat de persoonlijke raadsman geen duidelijke mening heeft Hoe desgevraagd om te gaan met je persoonlijke mening.
02:54	Citaat2: Het werken in een overheidsinstituut in het algemeen maar in de krijgsmacht in het bijzonder moet wel tot moeilijkheden en problemen leiden. Is dat zo?	

Teller: min./sec.	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
04:00	Wij zijn trouw aan de man, niet aan het instituut	
04:30	Begeleiding in de Krijgsmacht van dienstweigers dient op zelfde wijze te geschieden als van degenen die in de dienst willen blijven.	Het kan niet zo zijn dat de kerken en het Humanistisch Verbond achter de overheid of de krijgsmacht aan dienen te lopen om in de krijgsmacht actief te mogen zijn. Dat kan natuurlijk niet het geval zijn.
05:12 05:57 06:40 07:34 07:55 08:32	Conflicten in de groep HGV zelf. Bij de HGV minder of geen problemen in vergelijking met Protestants Christelijke of Katholieke groepen? Democratiseringsproces binnen de HGV	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bij HGV was het met name de hoofdraadsman die het duidelijkst en het scherpst zijn kritiek op het instituut naar voren bracht. Bij de andere groepen waren dat vooral individuele geestelijk verzorgers die daarmee in conflict kwamen met hun hoofdraadsman. 2. Voortgaand democratiseringsproces binnen de HGV. Rapporten Nu en straks 1970, en Rapport Mens en Krijgsmacht: 1973 gezamenlijk opgesteld met voetnoten over afwijkende meningen. 3. Geestelijke en maatschappelijke verschillen binnen de groep HGV minder groot dan bij de Protestants Christelijke en Katholieke groepen.
10:55	Conflicten buiten de groep	
11:11	Conflict 1 over de vrije haardracht	De affaire Rinus Wehrmann
		Vanuit welke noodzaak werd het geschil naar buiten gebracht?
		Proces ging over menselijke vrijheden. Daar was voor ons maar één duidelijk antwoord op mogelijk.

Teller: min./sec.	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
13:00		Verklaring generaals over kwaliteit van het leger na het vrijgeven van de haardracht
		Geen militaire noodzaak voor beperking haardracht
14:30	Conflict 2: vrijheid van meningsuiting.	Affaire Dona / Schul Artikel in kazerneblaadje <i>Alarm</i> van de VVDM-afdeling Ermelo (Vereniging voor Dienstplichtig Militairen).
15:36		Zaak hoog opgenomen vanuit militairen en de VVDM.
15:44 16:35		Grote manifestatie in Amersfoort ; Toespraak Lips; Wederom bleek de openbare mening gemakkelijk te organiseren.
16:50		Nederlaag van het conservatieve militaire beleid dat in de moderne situatie van na het provojaar 1966 niet meer te handhaven bleek.
17:38 18:27	Uitleg standpunt. De dienstplichtige militaire willen niet hun hele burgerschap opzeggen vanwege de dienstplicht.	Open brief. Generaal Meijnderts, commandant 1 ^{ste} legerkorps.
18:47 19:09 19:38 19:54	Geschillen met staatssecretaris Van Es en legerleiding generaal Meijnderts door open stellingnamen via open brieven	Generaal Meijnderts noemt het schrijven van open brieven als zeer laakbaar. Wat was het laakbare? Open brieven.
20:32		Het Nederlandse volk dat zijn geld en zonen naar de krijgsmacht stuurt heeft het recht te

Teller: min./sec.	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		weten wat daar gebeurt. Openbaarheid is een recht dat zeker aanwezig moet zijn voor de geestelijke verzorging bij zulke belangrijke vragen als over de vrijheid van meningsuiting.
2200		Openbare discussies: die zijn ook niet zomaar te hooi en te gras gebruikt..
2210	Gesprekken met staatssecretaris Van Es en met generaal Meijnderts.	
23:35	Gesprekken met staatssecretaris Van Es; 4 a 5 gesprekken bevredigend verlopen. Natuurlijk niet eens geworden; dat had te maken dat we werken vanuit andere opdracht.	Wij zijn er niet om de krijgsmacht te ondersteunen of te ondergraven; we zijn er voor de mensen.
2540	Gesprekken met generaal Meijnderts .	
26:55	Leiden de gesprekken met de staatssecretaris en de legerleiding tot meer voorzichtigheid?	Bij Lips persoonlijk niet. Het was hem duidelijk geworden dat het belangrijk is je positie duidelijk maken.
29:16	Kritische houding werkt die vervreemdend?	
	1. Cliënten/eigen deelnemers.	Veel energie gestoken om eigen houding in krijgsmacht te verduidelijken.
31:30	2. Naar krijgsmacht: Polarisation met krijgsmacht?	
		Polarisation: is zijns inziens je mening zodanig scherp stellen dat daaruit conflicten ontstaan. Polarisation is er in de periode 1968-1973 wederzijds wel wat geweest.

Teller: min./sec.	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		Je moet voor alles zorgen in de contacten met geestelijke verzorgers en met de legerleiding dat de ander je opvattingen goed begrijpen (niet delen; dat is van geen belang).
		Persoonlijke eigenschap: standpunten scherp formuleren. Niet polariseren: dat is verkeerd.
3430		Polarisatie is er in wezen niet geweest.
34:58	Samenwerking met krijgsmacht en eigen identiteit: <ul style="list-style-type: none"> • Hoeft samenwerking/coöperatie niet de opheffing van je identiteit te betekenen? 	Nee, als het ten koste gaat van je identiteit dan is het geen samenwerking
35:21		Samenwerking is alleen interessant als ieder met zijn eigen duidelijke mening komt en accepteert dat de ander een andere mening heeft. Zodra men dat niet meer accepteert kan er van samenwerking geen sprake meer zijn.
36:01		Samenwerken is in eerste instantie het vaststellen van de grondenslagen waarop je wel of niet kunt samenwerken.
37:57	De HGV bemoeit zich niet met de structuur maar de mens, tenzij de structuur het individu zodanig begint te bedreigen dat het in sociaal, cultureel of politiek meer in het gedrang komt dan strikt noodzakelijk.	
39:00	Strijdkrachten zijn sowieso mensbedreigend.	
39:14		Ook een bedreiging van de eigen mensen.
40:27		Oorlog is een mens-onterende zaak. Mensen daarvoor opleiden brengt mensonterende

Teller: min./sec.	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		dingen met zich mee.
40:43		In de strijdkracht is tucht en absolute gehoorzaamheid op bepaalde momenten noodzaak
41:30		Er zijn bepaalde ogenblikken en bepaalde methoden waarbij dat duidelijk gemaakt moet worden.
41:38	Methoden van de strijdkrachten, het drillen, zijn daar meestal niet geschikt voor: er zijn betere methoden om de mensen tot inzicht van de noodzakelijkheid van geweld te brengen.	<ul style="list-style-type: none"> • Die gehoorzaamheid of dat drillen hoeft niet 24u per dag door te gaan • De andere uren (buiten het drillen) moeten vredesuren zijn waar er niks te drillen, te gehoorzamen of te commanderen valt. • In de andere uren is de soldaat gewoon een burger en is er sprake van gewone werkverhoudingen zoals ook in de burgermaatschappij
42:46	De Humanistisch Geestelijk Verzoegers zullen duidelijk moeten maken waar de structuur van de strijdkrachten voor de mens meer bedreigend is dan beslist noodzakelijk is.	
43:02	Ontwikkelingen van de strijdkrachten tot de rand van een nucleaire oorlog en het gebruik van nucleaire wapens wordt in de structuur van de krijgsmacht in gebakken, of is dat inmiddels.	
43:55	De vraag is of dat niet zulke mensonterende situaties met zich meebrengt en er zulke ondraaglijke verantwoordelijkheden uit voortvloeien, dat men zich opnieuw zou moeten bezinnen over de plaats van de mens in de strijdkrachten.	
44:18	De cruciale vraag voor de mensheid:	Mag de mens plaatsnemen in structuren die een nucleaire oorlog heel dicht bij zouden kunnen brengen? Dat zou een duidelijke verandering in de humanistisch geestelijke

Teller: min./sec.	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		verzorging kunnen betekenen.
45:01	Pacifisme en Humanistisch Geestelijke Verzorging	Lips: Geen bezwaar tegen een pacifistische beweging maar wel bezwaar dat de Humanistisch Geestelijke Verzorging pacifistisch zou worden.
45:38	Einde band 152 kant A	